

ŞİDDET VE NE'LİĞİ

İrem Kavak

İNSAMER

İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Kavak, İ. (2020). “Şiddet ve Ne’liği”, İNSAMER. 20.02.2020.

 Analiz

Farklı bilim dalları tarafından inceleme konusu olan şiddet olgusu, günümüz toplumlarının bilim, hukuk, sanat, ekonomi gibi alanlardaki gelişmelerine rağmen azalmak yerine, gün geçtikçe daha da yıkıcı ve yıkıcı sonuçlarıyla sosyal bir problem olarak varlığını sürdürmektedir. İnsanlığın bir türlü çözüm bulamadığı şiddet, modern dönemin “ilkel bir yıkım aracı” olarak mevcudiyetini korumaktadır.

Şiddet kelimesinin sözlük anlamı, “bir hareketin veya bir gücün derecesi”, “sertlik”, “güç”, “duygu ve davranışta aşırılık” gibi tanımlarla izah edilmektedir. Bireysel düzeyde şiddet kavramı içine, kişinin canını acıtma, yaralama, canına kast etme, öldürme, malına zarar verme amacıyla fiziki, psikolojik ya da dolaylı olarak güç kullanma veya güç tehdidinde bulunma gibi unsurlar girmektedir. Buna karşın son yıllarda fazlaca kullanılmaya başlanan toplumsal şiddet kavramı ise, toplumsal ilişkilerde kabul

edilebilirlik sınırlarını aşan zorlama eylemleri, saldırganlık ve tahrip edici davranış biçimlerini içermektedir. Bir de siyasetin konusu olan terör, savaş ve çatışma gibi şiddet türleri vardır, ancak söz konusu boyutlar bu yazının kapsamı dışında tutulacaktır.

Bireysel şiddette amaç, karşı tarafa zarar verme isteğiyle ilgili görünmektedir. Buna karşın toplumsal şiddetin temeli, otoritenin sağlanması ve baskın grubun toplumu oluşturan diğer bireyler ve diğer topluluklar üzerinde hâkim olma amacıyla üstünlük kurma isteğine dayanmaktadır.

Dolayısıyla toplumsal şiddet türlerinde mevzu sosyolojik bir olgu hâline gelirken, bireysel şiddetle ilgili durum, psikolojik bir olgu olarak öne çıkmaktadır. Ancak her iki şiddet türünde de güvenliğin ciddi anlamda tehdit altında olması en önemli ortak noktadır. Şiddetin mağdurları açısından bakıldığında ise, doğrudan ya da

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

dolaylı mağduriyetlerle birlikte fiziki veya manevi mağduriyetler de dikkat çekmektedir.

En yaygın şiddet türleri arasında psikolojik ve fiziksel şiddet öne çıkmaktadır. Cinayet, darp, yaralama ve cinsel şiddet gibi türler daha çok fiziki şiddetle ilgili iken, ekonomik ve endüstriyel şiddet, terör, savaş, zorla yerinden etme, siyasi şiddet, siber şiddet gibi türler kendine has şiddet unsurları içermektedir. Yukarıdaki çeşitliliğin bir diğer boyutunu da psikolojik şiddet oluşturmaktadır ki, bu da çoğunlukla görünmeyen bir baskılamaya sürecini ifade etmektedir.

Şiddeti en çok yaşayan gruplar; çocuklar, kadınlar ve yaşlılardır. Bu açıdan bireysel şiddet aile içi şiddet çatısı altında ele alınmaktadır. Bireysel şiddet kolektif şiddeti tetikleyen bir faktör olarak da değerlendirilmektedir. Bir toplumda hangi davranışların şiddet olarak kabul edildiği, o toplumun yapısal özelliklerine göre, diğer bir ifadeyle kültürel yapısı ve geçerli olan değer yargıları ile yakından ilgilidir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), dünya genelinde her dört yetişkinden birinin çocukluğunda fiziksel şiddete maruz kaldığını; kadınlarda her beş yetişkinden, erkeklerde ise her 13 yetişkinden birinin çocukken cinsel istismar ya da şiddete uğradığını ortaya koymaktadır.

ABD’de yapılan bir araştırmaya göre; çocukların %28,3’ü fiziksel, %20,7’si cinsel, %10,6’sı duygusal istismar veya şiddete maruz kalmıştır. Örneğin 2014 yılına ait rakamlara göre 4-5 yaş arasındaki 1.580 çocuk, uğradığı istismar ve eziyet sonucu hayatını kaybetmiştir. Bu çocukların %80’inin katiliyse ebeveynlerinden biridir.

2003 yılından günümüze, ekonomisi gelişmiş Avrupa ülkelerinde toplamda 18 milyon çocuk cinsel şiddete, 44 milyon çocuk fiziksel şiddete, 55 milyon çocuk ise duygusal şiddete maruz kalmıştır. Bu durum, her yıl 15 yaş altı en az 850 çocuğun hayatını kaybetmesine neden olmuştur. 2014 senesinde hazırlanan bir başka rapora göre de fiziksel şiddet sonucu yaralanan çocukların %24’ü hayatını kaybetmiştir.

Bugün Avrupa’da aile içerisinde yaşanan şiddetin %95’i kadına yönelik olarak gerçekleşmekte ve her hafta ortalama 50 kadın, erkek şiddetine maruz kaldığı için hayatını kaybetmektedir. 15 yaşından itibaren her üç kadından biri fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Avrupa’da kadına yönelik şiddetin en fazla olduğu ülke %52 gibi yüksek bir oranla Danimarka’dır; ardından Finlandiya (%47), İsveç (%46), Fransa (%44), İngiltere (%44) ve Almanya (%35) gelmektedir.

Şiddet konusu toplumsal değerlerin önemini ortaya koymaktadır. Toplumun en küçük birimi olan aile kurumu, öncelikle kişide ahlak ve etik değerlerin yerleştiği ilk merkez olarak önem taşımaktadır. Bu değerlerden yoksunluk ve etkili bir iletişimin yokluğu, antisosyal kişilik bozukluğuna ve bunun ardından gelen diğer bireysel ve toplumsal sorunlara zemin hazırlamaktadır. Özellikle teknolojinin, iletişimin, internetin, sosyal medyanın baş döndürücü gelişimi, çocuğun ailesi ile olan ilişkilerinin ve aile eğitiminin önüne geçtiğinde, bu durum çok daha riskli bir boyut kazanmaktadır.

Ailede başlayacak ilgi ve eğitimin olmazsa olmaz şartı ise tabii ki öncelikle ebeveynlerin kendi çocuklarının eğitimi konusunda yetişmiş olmalarıdır. Zira unutulmamalıdır ki, insani ve etik değerler konusunda kendileri sorunlu olan ebeveynlerin yetiştireceği çocukların iyi bir ruh hâline sahip olması zordur. Burada eğitilmiş ebeveyn ile kastedilen, anne ya da babanın iyi okullarda okumuş diploma sahibi kişiler olması değildir; anne ve babanın toplumsal etik değerler konusundaki bilinci kastedilmektedir. Bilinçli ebeveyn meselesi halledilmeden şiddet konusu çözümsüzlüğe mahkûm kalacak ve durum bugün olduğu gibi sadece polisiye önlemlerle hafifletilmeye çalışılacaktır.

Bir analiz süreci söz konusu olacak ise, başlangıç noktası olarak bireyin çocukluğu öncelikli olarak ele alınmalıdır. Bu analiz süreçlerinde şiddet kavramının hem ruhsal hem de sosyal boyutlarıyla değerlendirilmesi faydalı olmaktadır. İnsan eylemi hem içsel hem de dışsal birçok faktörden etkilendiği için

bütün bunların bütüncül olarak analize dâhil edilmesi gereklidir. Dışsal faktörler; çocuğun veya gencin gelişimini etkileyen tüm toplumsal olay ve olguları kapsayan siyaset, ekonomi, yönetim, demografik durum, eğitim şartları vb. unsurları kapsamaktadır. İçsel faktörler ise kişinin ruhsal değişkenleri ile ilgilidir. Öfke, özgüven, otorite, güç kullanımı, izole etme, baskı kurma kavramları ile şiddet kavramı yakından ilişkilidir.

Geçtiğimiz aylarda Karaköy ve Beşiktaş'ta "Başörtülü Kadına Saldırı" başlığıyla kamuoyuna yansıyan şiddet eylemleri, büyük yankı uyandırmış ve insanların akıllarında soru işaretleri bırakmıştı. Bu olayların ortak öznesi başörtülü kadınlar olduğundan, algı doğrudan inanca yönelik saldırılar şeklinde oluşmuştur. Kuşkusuz bu tespit büyük oranda doğru olmakla birlikte, sokakta gördüğü tanımadığı insanlara, sırf örtülü diye saldırarak kadar zihin dünyası bulanmış birinin, elinde daha geniş imkânlar olması durumunda kullanabileceği şiddet potansiyelinin ürkütücülüğü de ayrıca düşündürücüdür. Bu kişilerin geçmişten itibaren aldığı etik değerlerin nasıl bir ruh hâli ortaya çıkardığı, her sağlıklı toplumda sorgulanması gereken bir şiddet kökenidir. Durum tespiti sonrasında uygulanacak yöntem karar verilmesi (cezai işlem, tedavi vb.) toplum sağlığı ve refahı açısından son derece önemlidir. Ancak bu şekilde, bir vakanın ana bileşenleri ortaya konularak kalıcı çözümlere ulaşılabilir.

Bu noktada şiddet olaylarının medyada veriliş üslubunun da temel belirleyici faktörlerden biri olduğunu belirtmek gerekir. Şiddeti afişe eden, normalleştiren ve şiddete mazeret, bahane üreten bir dil, şiddeti mazur ve normal görebilmektedir. Yukarıdaki olumsuzlukların hiçbiri olmasa dahi, şiddet haberlerinin medyada her gün işlenmesi, bilinçli bir toplum oluşturmak yerine, güven

duygusu zedelenmiş ve karşısındaki herkese potansiyel suçlu muamelesi yapan bir ruh hâli geliştirebilmektedir.

Görsel medyada yer alan birçok popüler dizideki "ezilen kadın", "ihtiraslı kadın", "ayartıcı kadın", "her türlü kötülüğü yapan kadın" vb. imajlarına karşın "maço erkek", "vurduğunu deviren kahraman erkek", "kadına ayar veren erkek" vb. imajlar sergilenmektedir. Bunların belirli bir yaş üzerindeki bireylerce izlenmesi, belki film sektörünün eğlence anlayışıyla çelişmeyebilir ancak bu tür dizilerin 8-20 yaş arasında olan ve zihinsel gelişme döneminde bulunan tüm çocuk ve gençlerce izlenmesi "rol model" arayışındaki bireylerde olumsuz etkilere yol açmaktadır.

Medya ve eğlence sektöründeki şirketlerin para hırsı, toplumsal değerlerin aşınması ve gençlerin ruh hâlinin bozulmasıyla ilgilenmelerini önleyebilir belki ama ailelerin ve devletin ilgili birimlerinin bu konularda bilinçli bir süreç yönetmesi, şiddet konusunda medyaya rağmen önemli kazanımlar sağlayacaktır.

Bu koşullar altında yetişen çocuklarının psikososyal durumları, yetişecek nesillerin akıbeti açısından büyük önem taşımaktadır. Gelecek nesillerin devraldıkları bu şiddet geleneğini devam ettirmemeleri için, tüm sosyal süreçlerin manevi değerler ışığında somutlaştırılabilmesi önemlidir. Toplumsal hayatta kullanılan kavram ve sembollere dikkat edilmeli ve yeni yetişen nesillere dünyaya karşı sorumlulukları olduğu bilinci aşılmalıdır. Bu konuda gereken eğitimlerin, değerlerin, manevi kavramların kazandırılmasına önem verilmelidir. Aksi takdirde Hannah Arendt'in dediği gibi, "Şiddetle değişen bir dünya, ancak daha çok şiddetin var olduğu bir dünya olur."

Kaynakça

Taşdemir Afşar, Selda, “Türkiye’de Şiddetin ‘Kadın Yüzü’”, *Sosyoloji Konferansları*, No: 52 (2015-2), 715-753.

Karayel, A. Hümeysra Kutluoğlu, “Kadına Yönelik Şiddet”, *Araştırma* 93, İNSAMER, Şubat 2019.

Child Abuse Statistics & Facts, <https://www.childhelp.org/child-abuse-statistics>

Dursun, Yücel, “Şiddetin İzini Sürmek: Şiddet Nedir?”, *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)*, 2011 Güz, S. 12, s. 1-18, ISSN 1306-9535, www.flsfdergisi.com.

Kocacık, Faruk, “Şiddet Olgusu Üzerine”, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, c. 2, S. 1.

Özbey, Orhan, “Kadına Yönelik Şiddet-Şiddetin Temelleri”, 2012/1 | *Hukuk Gündemi*, 39.

“Report reveals ‘extensive’ violence against women in EU”, <https://www.theguardian.com/world/2014/mar/05/violence-against-women-eu>

Kızmaz, Zahir, “Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi/Fırat University Journal of Social Science*, c. 16, S. 2, s. 247-267, Elazığ, 2006.

Uysal, Meral, “Medya ve Şiddet”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, <http://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2016/11/Medya-ve-%C5%9Eiddet.pdf>

Öz, Asım, “Arendt ve Şiddet Karşısı Söylem”, <https://www.dunyabulteni.net>

